

Educarea copiilor în Orfelinatul Fântânele – Bacău. Mărturii documentare

VILICĂ MUNTEANU

Prima conflagrație mondială, în care a fost antrenată și România, a făcut numeroase victime în rândurile combatanților și nu numai. Încă nu încetaseră bine bubuiturile de la Oituz, Mărășești și Mărăști, mai fumegau obiective distruse, se mai auzeau gemetele răniților, iar în aer se simțea puternic mirosul de praf de pușcă și sânge, când, spre sfârșitul lunii august 1917, la Păunești – localitate aflată la câțiva kilometri de Mărășești – a luat ființă un orfelinat destinat copiilor celor care s-au jertfit pentru apărarea gliei străbune¹.

Inițiativa acestei creștinești înfăptuiri a avut-o un comitet format din ofițeri activi și în rezervă, care au hotărât să se îngrijească de soarta orfelinatlui pe care și-au propus să-l înființeze. Președintele comitetului a fost generalul de divizie Nicolae Petala, iar membri erau medicul căpitan Nicolae Cădere, colonelul Amza Ștefănescu (viitor general), maiorul Nicolae Hașiganu și preotul Dumitru Cunescu², cel care a fost directorul așezământului până în anul 1939, când s-a stins din viață.

Scopul orfelinatlui a fost „de a da la 150 de copii orfani întreținere, educație morală și învățatură practică pentru a forma din ei elemente folositoare țării”. Încă din primele zile s-au întocmit tablele precise cu copiii orfani care aveau nevoie neapărată de sprijin și s-a dispus ca serviciile intendenței diviziilor a II-a și a XI-a, aflate în localitate, să distribuie gratuit hrana. Dacă la 11 septembrie 1917 un număr de 18 copii orfani aveau întreținere completă, iar 54 primeau câte o pâine pe zi, spre sfârșitul lunii octombrie 1917 orfelinatlul, instalat într-una din casele mai răsărite din sat, la care s-a mai adăugat o construcție din scânduri, adăpostea 150 de copii orfani. Numele de „Principele Mircea” a fost dat orfelinatlui în urma vizitei reginei Maria, din 24 octombrie 1917, la dorința acesteia. Cu această ocazie, cei 150 de copii au primit îmbrăcăminte și hrană de la Palat pentru șase luni. Un sprijin substanțial a fost acordat așezământului de locuitorii din zonă și de Crucea Roșie americană, care au răspuns cu generozitate la cererile de ajutor adresate³.

Datorită inexistenței unui local corespunzător în zonă, Ion G. Duca și Alexandru Constantinescu au hotărât, în 1919, atribuirea către orfelinat a conacului din Fântânele, județul Bacău, fost proprietate a principelui de Schönburg. De la această dată orfelinatlul a avut următoarele obiective:

¹ D.J.A.N. Bacău, fond Școala Metal – Lemn Fântânele, dosar 3/1939, f. 4.

² Ibidem.

³ Ibidem, f. 5.

„1. De a aduna sub același acoperământ orice fel de copii orfani, fie că părinții lor au murit în război, fie că nu;

2. A-i instrui și educa în principiile creștinești de credință strămoșească, dreptate, cinste și dragoste de țară și de neam spre a forma din ei oameni conștienți de drepturile și datoriile lor cetățenești și creștinești;

3. A forma și a îndruma gustul și principiile copiilor atât pentru o agricultură sistematică, cât și pentru meseriile trebuincioase vieții de toate zilele, în scopul ca viitorii gospodari și gospodine să știe a-și întrebuința timpul cu folos în lunile de iarnă, când agricultura îi lasă neocupați”.

Pentru a ajunge la realizarea acestui scop au fost puse în aplicare următoarele precepte:

„1. De mic, copilul este deprins cu munca;

2. Copilul muncește de voie și ce-i place;

3. Excluderea cunoștințelor greoaie și nefolositoare vieții de toate zilele;

4. Variație în ocupații spre a se înlătura plictiseala și oboseala;

5. Exemplul celor din jur, spiritul gospodăresc și familial, precum și mulțumirea ce au când văd rezultatele frumoase ale muncii lor îi fac să se simtă că lucrează pentru ei”⁴. După cum se poate constata cele de mai sus corespund în mare măsură cu principiile școlilor Valdorff.

Orfelinatul folosea întreg complexul de la Fântânele, format din 20 de imobile, toate renovate sau zidite din nou, unde funcționau atelierele, dormitoarele de băieți și fete, grădinița de copii (desființată după un timp), școala primară și cea de meserii, sălile de mese, baia etc. și 71 ha teren agricol, care producea bună parte din hrana necesară întreținerii copiilor, iar parte din recoltă era destinată valorificării pe piața liberă.

Comitetul de conducere al orfelinatalui a înțeles să facă din copiii nimănui oameni sănătoși la trup și minte și elemente folositoare lor și societății. În acest scop, instituția a avut la început:

- o grădiniță de copii pentru orfanii de 4 – 7 ani;

- o școală primară pentru orfanii între 7 – 14 ani;

- o școală elementară de meserii cu ateliere practice pentru elevii care terminaseră cursul elementar⁵.

Cu timpul, grădinița de copii a fost desființată, nemaifiind în orfelinat copii sub 7 ani orfani de război.

Personalul didactic al așezământului, în 1939, era constituit din cadre calificate: doi învățători, dintre care o învățătoare crescută în orfelinat, dată la școala normală și ajutată până la căsătorie, un preot, o absolventă a facultății de litere și filosofie; instruirea practică era coordonată de un absolvent al școlii de

⁴ Ibidem, f. 6.

⁵ Ibidem, dosar 1/1931, f. 7.

meserii gradul II, iar din cei cinci maiștri instructori, trei erau formați în orfelinat⁶.

Din documentele create de Așezământul de Ocrotire „Principele Mircea” rezultă că în cadrul acestui orfelinat asistații primeau o educație cu totul deosebită, organele de control consemnând, în procesele-verbale de inspecție, bunele rezultate ale cadrelor didactice în activitatea instructiv-educativă și ale elevilor în cea practică. Unele din produsele și obiectele realizate în grădina de zarzavat și în ateliere, care prisosseau erau destinate vânzării. În general, între anii 1930-1940 aproximativ 20% din cheltuieli erau acoperite din veniturile realizate de elevi, în special la atelierele de lemnărie, fierărie, țesătorie și cizmărie⁷.

Până în anul 1939, din cei înscriși la orfelinat au absolvit școala de meserii cu profilurile tâmplărie, fierărie, croitorie, lăcătușerie mecanică, cizmărie, țesătorie și covoare 197 de tineri și tinere, care, în majoritate, și-au deschis ateliere proprii sau lucrau ca asociați, iar alții, dintre cei mai dotați, au urmat școli superioare ajungând învățători, preoți ori profesori⁸.

În adunarea generală din 3 septembrie 1939 a Comitetului de direcție a Societății „Principele Mircea”, dat fiind că „scopul fondării acestei instituții a fost îndeplinit prin aceea că toți orfanii de război (18 serii), în folosul cărora a fost creată, au devenit majori, trăind prin munca lor și din practicarea meseriilor învățate”, a hotărât ca „instituția, cu întreaga ei avere, activul și pasivul, să treacă de fapt și de drept Ministerului Sănătății și Asistenței Sociale”⁹, care avea să o coordoneze până în 1951, când trece în subordinea Direcției Generale a Rezervelor de Muncă de pe lângă Consiliul de Miniștri¹⁰.

Cu toate transformările de subordonare și titulatură, așezământul și-a menținut profilul și scopul, asigurând pregătirea, anual, a câte 120 de copii nevoiași și orfani, inclusiv de după cea de-a doua conflagrație mondială. De remarcat faptul că asistații din acest orfelinat proveneau, atât până în 1939, cât și după aceea, din toate județele țării.

Dintre toți cei care s-au format la Așezământul de Ocrotire „Principele Mircea”- Fântânele, evidențiem destinul lui Alexandru Maxim. Născut în anul 1908, în comuna Lucăcești, al doilea fiu din cei șase ai familiei Maxim, rămas orfan de război, a urmat cursurile primare ale orfelinatului și apoi a fost repartizat la atelierul de cizmărie. Dotat cu capacități intelectuale deosebite, Alexandru Maxim s-a prezentat, fără știrea cuiva, la examenul de admitere la Școala Normală de Băieți Bacău. Deși nu era înscris, a fost admis cu sprijinul marelui pedagog Grigore Tabacaru, apoi a urmat cursurile acesteia, terminând ca șef de

⁶ Ibidem, dosar 3/1939, f. 7 – 8.

⁷ Ibidem, dosar 1/1936, f. 1 – 3.

⁸ Ibidem, dosar 3/1939, f. 23 – 18.

⁹ Ibidem, f. 77.

¹⁰ Ibidem, dosar 2/1951, f. 122.

promoție, și a profesat ca învățător în comuna Dărmănești, din 1934 până în 1941. Mobilizat, învățătorul-poet, locotenent în rezervă, a căzut la Catranic-Bălți, la 6 iulie 1941, lăsând în urmă pe fiul său Alexandru¹¹, care a crescut, ca și tatăl lui, fără tată. În vara anului 1939, pe când se afla concentrat, parcă prevăzându-și destinul, avea să scrie versurile: „*Dac-o fi vreodată să adorm sub brazdă, / Margarete scumpe la cap să-mi aduci, / Iar seara pe dealuri, când răsare luna / Și zefirul nopții lin va adia, / S-or legăna-ntruna mândre margarete / Și țărâna rece mi-o vor săruta*”¹²

Învățătorul-erou, locotenentul Alexandru Maxim (1908 – 1941), absolvent al școlii din cadrul Așezământului de Ocrotire „Principele Mircea”

Beneficiind de sprijinul unor oameni inimoși, al autorităților și de personal calificat, care au aplicat un sistem de învățământ deosebit de cel al celorlalte școli, în cadrul orfelinatului, devenit Așezământul de Ocrotire Fântânele, s-au format mai multe generații de meseriași și oameni bine pregătiți pentru viață dintre copiii cu cele mai puține posibilități materiale: orfanii de război.

¹¹ Ibidem, fond *Inspectoratul Școlar Bacău*, dosar 40/1941, f. 29 – 32 și dosar 107/1942, f. 57 – 61.

¹² Ibidem, dosar 40/1941, f. 32.